

**«Еуразиялық Сауда Жүйесі» тауар биржасы» АҚ брокерлері мен
дилерлері үшін сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі үлгілік
стандарттар**

1. Тарау Жалпы ережелер

1. «Еуразиялық Сауда Жүйесі» тауар биржасы» АҚ брокерлері мен дилерлері үшін сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі осы Үлгілік стандарттар (бұдан әрі – Үлгілік стандарттар) Сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне төзбеушілік атмосферасын құру мақсатында «Тауар биржалары туралы» 2009 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Заң) 21-ші бабының 2-тармағына сәйкес әзірленді «Еуразиялық Сауда Жүйесі» тауар биржасы» АҚ (бұдан әрі – ЕСЖ биржасы) биржалық мәмілелер жасау процесінде өз клиенттеріне қызмет көрсету кезінде брокерлер мен дилерлердің сыбайлас жемқорлық әрекеттерін жасауға жол бермеу қағидаттарын айқындайды.
2. Үлгілік стандарттар негізінде ЕСЖ биржасының әрбір мүшесі ішкі құжаттармен сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі өз стандарттарын әзірлейді және бекітеді.
3. Брокер мен дилердің осы Үлгілік стандарттардың талаптарын орындау жөніндегі міндеті брокер мен дилер ЕСЖ биржасының мүшелігіне қабылданған күннен бастап туындайды және ол шығарылған немесе ЕСЖ биржасының мүшелерінен ерікті түрде шыққан күннен бастап тоқтатылады.
4. Үлгілік стандарттар ЕСЖ биржасы Басқармасының шешімімен бекітіледі және қолданысқа енгізіледі, жария сипатта болады және ЕСЖ биржасының барлық мүшелерінің назарына оларды өзінің интернет-ресурсында жариялау арқылы жеткізілуге тиіс: www.ets.kz.
5. Осы Үлгілік стандарттарда белгіленген нормаларды сақтайтын ЕСЖ биржасының мүшесі осы нормалардың ЕСЖ биржасының басқа мүшелерінен сақталуын талап етуге құқылы.

2.Тарау Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қағидаттар

6. ЕСЖ биржасының мүшелері биржалық сауда-саттықта өзінің брокерлік және дилерлік қызметін жүзеге асыру кезінде, сондай-ақ өз клиенттеріне қызмет көрсету кезінде мынадай негізгі қағидаттарды басшылыққа алады:

- 1) заңдылық – заңды, адал және кәсіби түрде әрекет ету;
- 2) ашықтық – ақпараттың жариялылығы мен ашықтығын қамтамасыз ету;
- 3) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл шараларын жүйелі және кешенді пайдалану – кез келген іскерлік қатынастарда бейтарап әрекет ету және сыбайлас жемқорлық көріністерінің себептері мен жағдайларын жою;
- 4) құқықтарды, бостандық пен заңды мүдделерді қорғаудың басымдықтары.

3. Тарау Сыбайлас жемқорлыққа қарсы шарттар

7. ЕСЖ биржасының мүшелері, олардың қызметкерлерін қоса алғанда, клиенттерді және (немесе) өз контрагенттерін биржалық сауда-саттықта заңсыз мақсаттарға қол жеткізу үшін ақша қаражатын немесе құндылықтарды алу жолымен қандай да бір артықшылықтар алу мақсатында заңды немесе заңсыз әрекеттер (әрекетсіздіктер) жасауға итермелемейді.

8. Өз міндеттемелерін орындау кезінде ЕСЖ биржасының мүшелері, олардың қызметкерлерін қоса алғанда, Қазақстан Республикасының заңнамасымен коммерциялық пара беру, пара беру немесе алу немесе өзге де осындай бұзушылықтар, сондай-ақ Қазақстан Республикасы заңнамасының және Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) қарсы іс-қимыл туралы халықаралық актілердің талаптарын бұзатын әрекеттер (әрекетсіздіктер) ретінде саралануы мүмкін әрекеттерді (әрекетсіздіктерді) терроризмді қаржыландыру арқылы жүзеге асырмайды.

9. ЕСЖ биржасының мүшелері, олардың қызметкерлерін қоса алғанда, клиенттер және (немесе) өздерінің контрагенттері тарапынан, оның ішінде ЕСЖ биржасының мүшесін сыбайлас жемқорлық әрекеттерін жасауға белгілі бір тәуелділікке қоятын жұмыстарды (қызметтерді) орындауды қоса алғанда, ақшалай сомаларды, сыйлықтарды және өзге де тәсілдерді алу жолымен заңсыз ынталандырудан бас тартады.

10. Клиенттің пайдасына қандай да бір жұмыстарды жүзеге асыратын ЕСЖ биржасы мүшесінің әрекеттері деп:

- басқа клиенттермен салыстырғанда негізсіз артықшылықтар беру;
- биржалық мәміле жасасуда қандай да бір кепілдіктер беру;
- биржалық сауда-саттықты өткізудің қолданыстағы рәсімдерін жеделдету;
- ЕСЖ биржасының мүшесі өзінің лауазымдық міндеттері шеңберінде орындайтын, бірақ ЕСЖ биржасы ұйымдастыратын сауда-саттықта

ашықтықты арттыру және бәсекелестікті арттыру қағидаттарына қайшы келетін өзге де іс-әрекеттер.

4. Тарау Клиенттермен өзара әрекеттесу

11. ЕСЖ биржасының мүшелері бір-біріне қатысты да, ЕСЖ биржасына қатысты да сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасамауға кепілдік береді.

12. ЕСЖ биржасының мүшесі өз клиентімен қарым-қатынаста:

1) танысу үшін клиентке биржалық мәмілелер жасауға байланысты ықтимал тәуекелдер туралы ақпарат беруге, сондай-ақ оған өзінің комиссиялық алымдары және ЕСЖ биржасының мүшесі өз қызметтерін көрсеткен кезде қолданылатын өзге де Тарифтер, алымдар және өзге де қызметтер туралы мәліметтер беруге;

2) клиентпен жасалған брокерлік қызмет көрсету шартында белгіленген өкілеттіктер мен шарттар шеңберінде қатаң әрекет етуге және осы Шарт бойынша өз міндеттемелерін ең жақсы орындау бойынша барлық ықтимал шараларды қабылдауға;

3) клиенттің құқықтарын қорғау үшін қажетті шараларды, клиентке зиян келтіретін іс-әрекеттерге жол бермеу жөніндегі шараларды, сондай-ақ клиенттің ықтимал залалдарын болғызбау немесе азайту жөніндегі шараларды қолдануға міндетті;

4) клиенттердің бұйрықтарын олардың түсу тәртібімен орындауға міндетті;

5) клиентке ұйымдастырылған нарықтың жай-күйі, бағалары мен баға белгілеулері туралы объективті ақпарат беруге міндетті;

6) мүдделер қақтығысын болғызбауға, ал ол туындаған жағдайда оны шешу, клиенттің мүдделерін қамтамасыз ету және клиенттің құқықтары мен заңды мүдделеріне қысым жасау есебінен өз мүдделерін қанағаттандыруға жол бермей, өз мүдделерінің сипаты мен көлемі туралы соңғысын хабардар ету үшін барлық мүмкін және қажетті іс-әрекеттер жасауға;

7) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша іс-шаралар өткізуге ұмтылуға;

8) клиенттермен жұмыс істеу кезінде барлық өз қызметкерлерінің әдеп қағидаларын сақтауын қамтамасыз етуге міндетті;

9) сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол бермеуге міндетті.

13. Клиенттермен және (немесе) олардың өкілдерімен және (немесе) клиенттермен үлестес үшінші тұлғалармен өзара іс-қимыл жасау кезінде ЕСЖ биржасының мүшесіне тыйым салынады:

1) биржалық мәміле жасау кезінде клиенттерге олардың нарықтық мінез-құлқын өзгерту мақсатында оларға тікелей немесе жанама қысым көрсетуге;

- 2) биржалық сауда-саттықта Баға өтінімдерін әдейі асыра бағалау (төмендету) мақсатында олардың орындалуын болжам жасамайтын шарттар жасасуға (өтінімдер беруге, кері қайтарып алуға);
- 3) сатылатын биржалық тауарлардың баға белгілеуіне әсер ететін бағаларды белгілеу не қолдау мәселелері бойынша екі және одан да көп клиенттер арасында келісімдер жасасуға (келіссөздерге кіруге);
- 4) басқа клиентке мүліктік және өзге зиян келтіруге әкеп соғатын қандай да бір сайланбалы клиентке артықшылық беруге;
- 5) биржалық сауда-саттықтың бәсекелестігін төмендетуге бағытталған биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін басқа брокерлермен және (немесе) дилерлермен үлестестікті пайдалануға;
- 6) ЕСЖ биржасында биржалық сауда-саттықтың бәсекелестігін төмендетуге бағытталған өзге де әрекеттерді жүзеге асыруға;
- 7) ЕСЖ биржасының ішкі құжаттарына сәйкес құпия санатқа жатқызылған ақпаратты жария етуге және/немесе үшінші тұлғаларға беруге құқылы.

14. Инсайдерлік ақпарат пайда болған жағдайда ЕСЖ биржасының мүшесіне, оның ішінде олардың қызметкерлеріне тыйым салынады:

- 1) инсайдерлік ақпаратты қандай да бір ақшалай қаражаттың төлемін алу мақсатында пайдалану (бұл ақпарат көпшілікке қолжетімді болғанға дейін);
- 2) клиенттерге инсайдерлік ақпаратқа негізделген биржалық мәмілелер жасау туралы ұсыныстар беру (бұл ақпарат көпшілікке қол жетімді болғанға дейін);
- 3) клиенттерге беру немесе инсайдерлік ақпаратты үшінші тұлғаларға қол жетімді ету (бұл ақпарат көпшілікке қол жетімді болғанға дейін).

5. Тарау Жауапкершілік

15. Сыбайлас жемқорлық фактілерін растау үшін клиент не ЕСЖ биржасының мүшесі әлеуметтік желілердегі және мессенджерлердегі хат-хабарларды, смс-хабарламаларды, сөйлесулердің аудиожазбаларын, құжаттарды және өзге де дәлелдемелерді пайдалануға құқылы.

Бұл ретте клиент не ЕСЖ биржасының мүшесі өздеріне белгілі болған сыбайлас жемқорлық фактілері туралы, сондай-ақ биржалық сауда-саттықты жеделдетіп өткізгені не биржалық сауда-саттықта әуре-сарсандар жүргізгені үшін қандай да бір пайда алуға итермелеу туралы ЕСЖ биржасын дереу хабардар етуге міндетті.

16. Брокердің заңсыз әрекеттерін орындауға байланысты жіберілген сыбайлас жемқорлық бұзушылық анықталған жағдайда, клиент біржақты тәртіппен орындаудан бас тартуға құқылы брокерлік қызмет көрсету, бұл туралы екінші Тарап хабарлама алған сәттен бастап оны бұзуға әкеп соғады.

17. ЕСЖ биржасы құпиялылық қағидаттарын сақтай отырып және практикалық қиындықтарды жою және ықтимал жанжалды жағдайлардың алдын алу бойынша тиімді шараларды қолдана отырып, ұсынылған сыбайлас жемқорлық фактілері бойынша тиісті талқылауды жүзеге асыруға кепілдік береді.

18. Клиентпен жанжал туындаған кезде ЕСЖ биржасының мүшесі ықтимал теріс пайдалану мен бұзушылықтардың алдын алу мақсатында келіссөздерді жедел бастауға және қажет болған жағдайда ЕСЖ уәкілетті органдары мен биржасына кейінгі ақпаратты беруге міндеттенеді.

19. ЕСЖ биржасының мүшелері сыбайлас жемқорлық қызметіне тартылуы мүмкін клиенттермен және контрагенттермен Іскерлік қатынастар тәуекелін азайту үшін ақылға қонымды күш-жігер жұмсайды, сондай-ақ ЕСЖ биржасына сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мақсатында өзара жәрдем көрсетеді.

20. ЕСЖ биржасы мүшесінің осы үлгілік стандарт нормаларын бұзғаны туралы ақпаратты ЕСЖ биржасы уәкілетті органдарға ұсынады.

6. Тарау Басқа ережелер

21. ЕСЖ биржасының мүшесі сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру бойынша білім алу және дағдыларды қалыптастыру мақсатында өз қызметкерлерін сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша оқытуға құқылы.

22. Білім деңгейін арттыру ЕСЖ биржасы мүшелерінің жұмыскерлерінің уәкілетті органдар мен мемлекеттік органдар ұйымдастырған семинарларға, тренингтерге және өзге де оқыту іс-шараларына қатысуы нысанында жүзеге асырылады.